

DIYEMESI

Apunu Diyemesi e okai tapu

Oka gwede nene tapu ki kabuwai

Mamanuga God e eya iyapanaiyoma taubanuwai daburimupu tawana tawana kayatagubu mu bamamugu ka apunu Diyemesi oka yau okapupu. Iyesu sumapamawa ragidai eba suma mena sumatagamana ko keyai mete kwaetagamana ki nana ka e keyakeyai ropani kawayaya mete wagubu mu kabuwatapu.

Oka debai empamana ki kabuwai

Parau *1:1*

Suma ade katai *1:2-8*

Gwedegwede apunai ade kaikayokayoi *1:9-11*

Kerapu wadewade *1:12-18*

Wainapamu ade kwaigamu *1:19-27*

Eba yabunuga pokaiya iyapana purutamamu
2:1-13

Suma ade keyai mete kwaigamu *2:14-26*

Tenawarinuga *3:1-18*

Waira e gwedegwedei mete eba waretatamomu
4:1-5:6

Kabuwa yonai *5:7-20*

¹ Mamanuga God e eya iyapanaiyoma taubanuwai wi daburimupu kaigubu tawana tawana idiwu ragidai, nau parauniyakani kawayaya daganani wi bamagau. Nau ka Diyemesi, Mamanuga God ade nu Kaiwawonuga Iyesu

Keriso mete kina mu bigabigamaga kwae-sugakani apunai. Kaiwa kaiwa.

Suma ade kerapu wadewade

² Iyapananiyoma, bita ebo ebo wi bamagau baiyagisi ki ka wi notaga eba kauyogono ko wi mamamaiwogoi,

³ mibai ka wi giruru maba ki kobaiya teteiwagi buridere baiwagi ki ka wi sumaga ragiragiyagisi da bita mosi ade baiyagisi ki ka wi eba kekeraiwagi.

⁴ Wi bebeda rikipiyamu da irawai matarawagau ki maba ka bita wi bamagau bauwagau ki wi rikiniyono da wi sumaga irawayagisi. Wi sumaga inako irawayagisi ki ka wi pore mo eba wainapumuri.

⁵ Wi paunagau nima mosi katai e bameya pa mena ki pokere e pore wainapiyau ki ka e Mamanuga God bameya guriguriyagisi manako Mamanuga God katai ki deni mena e kweyoto. Mamanuga God iyapana ki eba tagararapoto ko katai deni mena e kweyoto ki mibai ka e iyapana kuduba puyo deni mena nu negeyau.

⁶ Ko iyapana nima inako guriguriyagisi ki ka eba e notai apeya apeya pokaiya guriguriyagisi. E notai eyaka mena Mamanuga God deni mena sumapoto were ewa guriguriyagisi. E notai apeya apeya guriguriyagisi ki ka e towawa egi kawareya igida yauda gipiyau umau ki maba.

⁷⁻⁸ Iyapana nima e notai apeya apeya inako guriguriwagau ki ka e bebeda iyaruiyaru uburau ki maba ki pokere e badidi guriguriwagau ki ka

nu Kaiwawonuga guriguri ki eba waina-poto ade denai e gwede mo eba kweyoto.

⁹ Iyapana nima Mamanuga God nene tondau ko e gwedegwedei pa mena ki ka e gwedegwedei pa mena ki nene eba notapono ade nuwasiyasiya nene eba tondono. Ko Mamanuga God bauwena e keyai tepapupu iyarau tapu ki mena e notapono mibi mamamai tondono.

¹⁰ Ade iyapana nima Mamanuga God nene tondau ko e gwedegwedei mete kina ki ka e gwedegwedei nene e eba notapono yabara kawakawarayogono ko e kwarisiyagisi nota yau notapono; 'Nau ka pa iyapana kaina. Nau gwedegwedeni ka paraparawasi didiburu supiyau tanai bagi kawaya ki maba.

¹¹ Madega posiyagisi muyayagisi ki ka paraparawasi ki uroto manako tanai ki kewoyagisi gwetagisi.' Ki maba, iyapana gwedegwedemaga ropani kawaya ragidai ki mu upimaga kwaetogomono yamono da paunau ka mu muga mete popotagisi.

Nu sumanuga ragiragiwagana ki yonai

¹² Iyapana nima bita bo kerapu wadewade ebo e bameya baiyogono ko e eba kekerayagisi ki ka e bebeda irawawena ki maba ragiragi kawaya mibi mamamai uburono. E giruru maba kobaiya teyagisi manako buridere baiyagisi ki ka e denai iya maramara idiwana kaiwana ki puyoi yadini. Mama-nuga God e naiya mena gwaiyabawena da iyapana nima e nota kwarikwarisi-piyau tondau ki ka e puyo ki yadini.

¹³ Iyapana nima bita bo kerapu wade-wade e bameya baiyagisi ki ka e notai eba yogono ke; 'Yau ka Mamanuga God e bauwena nau kerapuneya wadau.' E inako eba notapono mibai ka Mamanuga God e ka bera mo eba kwaeyagisi. Nu kerapunugu ki e mete eba yadini. Ade gwede berokoi mosi Mamanuga God e kerareya eba yadini. Pa mena.

¹⁴ Nu eyaka eyaka nu nubo kwakwarepunuga ade nu nubo notanuga berokoi waina-pemei ki pokaiya ka nu yabunuga midiyawagau wade dokodokonyau ade taininiyau.

¹⁵ Nu notanuga inako taininiyono ki ka nu momai maba mosi nu rabinanugu umei manako momai ki nu rabinanugu ugwadini sukwana ki ka bigi wenayagisi. Ko bigi ki kawayaya-yogono yarono da matarayagisi ki denai ka po baiyagisi.

¹⁶ Kowaniyoma, nau nuwaneya po wiyo. Yabu yabu idiwoi da iyapana eba baitagisi wi kerapugau yadini.

¹⁷ Puyo bagibagi kuduba ki ka Mamanuga God bameya kunuma were kawarau. E ka mara kerareya kunuma tanai ebo ebo kuduba yamanatapu ki apunai. Yewe wairau ka sisipu ebo ebo baiyagisi tawana sisipupoto kayayagisi ko Mamanuga God e ka eba inako. E ka eba mara mosi tondono ko mara mosi gogayagisi. Pa mena. E ka maramara e wateya mena tondau.

¹⁸ Gwedegwede kuduba yamanatapu mu paunamugu ka e iyapana kaina nu yamananibu manako debai nu nakanibu. E ebo nuwaiya winepupu ki e makeya makeya kwae-wena manako e yonai mibai pokaiya ka e iya waunai ki momai nu rabi-

nanugu upu manako iya ki nu negebu.

Yona wainapamana ade kwaigamana

¹⁹ Kowaniyoma, nau nuwaneya po wiyo. Nau yonani suwagani ki wi naigida mena wainapumuri; Iyapana yona badidi nidiyamu ki wi garugaru mena wainapumuri ko denai iwagamana ki wi naigida mena wainapumuri weta-wetara were ewa iwagi. Wi midiga eba tayatayabadai idiwoi,

²⁰ mibai ka Mama-nuga God e nuwaiya ka nu bagi supa-supai mena idiwana ki nana. Nu midinuga tayatayabadai idiwomu ki ka iya bagi nu bamanugu eba baiyagisi.

²¹ Ki pokere, wi iyaga oragai berokoi badidi kwaiwagamawa ade bigi mena notapamawa da manamaigubu ki kuduba wi karako kamadumuri manako kwarisiwagi wi nuwaga notaga kuduba Mamanuga God kwemuri. E iya waunai negeyana yonai wi rabinagau momai maba upu ki mena wi wadumuri doko notapiyoi idiwoi. Yona ki pokaiya ka wi iya wadumuri.

²² Ko Mamanuga God e yonai ki wi eba pa wainapiyoi ko e wagubu ki wi makeya makeya mete kwaiwogoi. Wi e yonai pa wenaguga mena wainapiyoi ki ka wi wiga kerapu wadewadeiwagamu.

²³ Iyapana nima Mamanuga God e yonai wainapiyau ko makeya makeya eba kwaewagau ki ka e iyapana e eya kiyabui kaburu negai rabineya empiyau ki maba.

²⁴ E eya kiyabui naigida mena empoto ko ewa kamadini kayayagisi ki ka e kiyabui badidi empupu ki garugaru mena e notai ade gogayagisi.

²⁵ Nu biginuga umanibu dokodoko ki rikapana yawatai ka Mamanuga God e yonai ki nu kabuwaniyau. Yona ki ka supasupai bagi kawaya. Iyapana nima yona ki maramara naigida mena empono iyabapono wainapono yarono ade e notai eba gogayagisi ko e badidi empupu bo wainapupu ki e makeya makeya naigida mena kwaeyogono yarono ki ka Mamanuga God iyapana ki waitapoto ade e upi badidi kwaewagau ki e deni mena yadini bagi.

²⁶ Iyapana gwedewau tagamu ke; ‘Nu ka Mamanuga God e nene waina-pemei kwaigemei ragidai,’ mu inako togomono ko mu muga tenawarimaga naigida eba kwayubapomono ki ka mu Mamanuga God nene pa kwaetagamu ade mu muga kerapu wadewade-tagamu. Mu ka kororai ade mu mibi-maga mo pa mena.

²⁷ Ko nu Mamanuga God e nene wainapamana supasupai kwaiwagamana wainapiyau ka yau kena; Suwawi yo koboro nuwasiyasiya nene idiwu ragidai ki nu emitamana waitatamana ki nana, ade nu nuga kwayubanuga mete kwaigomu da waira yau notai bo berai ki nu notanuga eba wirapoto nu giriniyoto pasuniyoto.

2

Iyapana yabuga madana madana eba emitamiyoi

¹ Kowaniyoma, wi ka nu Kaiwawonuga tanai bagi kawaya apunai Iyesu Keriso e sumapiyamu ragidai ki pokere wi iyapana naigida emitamuri were mosi ka bagi simuri ade mosi ka eba bagi simuri.

² Nau keyakeyai mosi suwagani wainapumuri; Mara mosi ka iyapana wi tawagau damupomoto manako iyapana apeya baitagisi. Mosi ka pura-pura apunai. E monagai ka bagi kawaya ade e idaiya katama yamayamai mete tapu. Ko mosi ka kaikayokayoi ade e midi tatamai ka tegetegerei.

³ Wi monaga bagi wadubu apunai ki e diriwai kwaiwagi, iwagi ke; 'Kau yabi kebari bagi kawaya yau kawareya tomi.' Ko kaikayokayoi apunai ki wi simuri, iwagi ke; 'Kau nu taganugu yewe tariya kawareya tondowa.'

⁴ Wi inako iwagi ki ka wi wibo yabuga pokaiya purumupu da apunu mosi ka bagi ko mosi ka yopeyope. Ko wi iyapana inako puru-piyamu ki ka eba supasupai.

⁵ Kowaniyoma, nau nuwaneya po wiyo. Iyapana gwedewau yewe wairau mu gwedegwedemaga pa mena ki pokere iyapana mu emitamiyamu tagamu da mu ka yopeyope ki ka Mamanuga God mu mete winetapu ki pokere mu suma-maga pokaiya mu ka kawakawai. Mu ka e eya iyapanaiyoma ki pokere e naiya badidi gwaiyabawena ki kuduba mete mu nene. Mara kwauneya ka mu e gari rabineya kaiwoto idiwono.

⁶ Iyapana gwedegwedemaga pa mena ragidai ki wi mu tadeyamu siyasiya. Ko wainapu-muri; Ki ka eba mu wi siga kaupiyamu, ko ki ka purapura

ragidai ki mu wi siga kaupiyamu. Ki ka purapura ragidai ki wi teniyamu giriniyamu pari wirawiraniyamu.

⁷ Ade ki ka purapura ragidai ki ubumu Mamanuga God e si bagi kawayaya negebu ki siyamu siyasiya giripiyamu pasumu.

⁸ Mamanuga God e gari rabineya kaiwana idiwana ki gorai oka tapu ki mosi ka yau kena; 'Kau kiya nene wainapiyei ki maba kau kowagiyoma mu nene mete inako nota kwarikwarisitamiyowa.' Wi e wagubu ki makeya makeya kwaiwagi ki ka supasupai.

⁹ Ki pokere wainapumuri; Wi wibo yabuga pokaiya purupumuri da iyapana mosi ka bagi ko mosi ka eba bagi ki ka wi Mamanuga God e gorai ki raurupiyamu. Gora ki wi naurigau ugwadiniyau ragiragi wagau da wi paeremupu bigi kwaigubu,

¹⁰ mibai ka iyapana nima Mamanuga God e gorai kuduba kwayubatamiyau makeya makeya kwaewagau ko gora eyaka mena mo paerepiyau ki ka gora kuduba ki e mete raurutapu kewowena.

¹¹ Mamanuga God e wagubu ke; 'Ridi yo apunu, wi eba rauru kawakawara kasiwaraiwagi.' Ko e gora mosi ade wagubu ke; 'Iyapana mosi eba minimuri poyo.' Ki pokere apunu mosi e wainai eba rauru kawa-kawarapoto ko e iyapana mosi miniyoto poyo ki ka Mamanuga God e gorai kuduba ki e mete raurutapu.

¹² Mama-nuga God aita ewa e idai gurai nu naurinugu ugwadiniyoto ragiragi ki ka berokoi nu umanibu dokodoko ki e gora waunai tapu ki pokaiya nu idanuga kerapunuga rikapoto. Ki pokere, wi supasupai mena iwogoi kwaiwogoi.

13 Iyapana nima e waretai eba nuwanuwapiyau ki ka aita ewa Mamanuga God e idai gurai nu naurinugu ugwadi-niyana ragiragi ki marai baiyagisi makeya ki ka e iyapana ki mete eba nuwanuwapoto. Ko iyapana nima e waretai nuwanuwapiyau ki ka aita ewa Mamanuga God e idai gurai nu nauri-nugu ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi makeya ki ka e iyapana ki mete nuwanuwapoto.

Nu sumanuga pokaiya mibai mete kwaigamu

14 Kowaniyoma, iyapana mo yagisi ke; ‘Nau sumasugakani,’ ko e Mamanuga God wagubu ki makeya makeya eba kwaeyogono ki ka e badidi maba iya yadini? E suma mena sumawagau ki pokaiya e iya ki yadini bo?

15 Nau keyakeyai mosi suwagani wainapumuri; Iyesu sumapiyau apunai bo ridai mosi mu sipuma bo goragora pa mena ade bani mete pa mena,

16 mu nuwasiyasiya nene inako idiwono manako wi dai mu bamamugu baiwagi, iwagi ke; ‘Parau kawaya, wi kaiwagi bani kupumuri ade monagaiwagi da wi midiga muyayagisi,’ wi inako iwagi ko bani bo gwedegwede mo mu eba tagemuri ki ka wi parau iwagubu ki ka pa kororai.

17 Ki maba, wi sumaga mena pokaiya sumaiwogoi ko wi mibai mete eba kwaiwogoi ki ka wi sumaga pa kororai mibai pa mena.

18 Kataina, iyapana mosi bani yagisi ke; ‘Iyapana yau ka suma mena suma-wagau, ko iyapana yau ka keyai mena kwaewagau.’ E inako yagisi ko nau denai e siyani, suwagani ke; ‘Kau pa sumanugei ko gwede bagi mosi eba kwaenugei

ki pokere kau sumagi ki mibai ka bani? Kau nau emisini. Nau gwede bagi kwaesugakani ki pokaiya ka nau sumani mibai ki matarapakani kau kabuwaniyakani emani.' Nau inako siyani,

¹⁹ ade manu mosi e mete siyani, suwagani ke; 'Kau kataigeya da Mama-nuga God e ka eyaka mena nuwegei. Baganai, ko kau katainugibi nuwegei ki pokaiya kau iya wadi bo? Pa mena. Keyai berokoi ki mu mete kataimugu da Mamanuga God e ka eyaka mena. Ko wainapi; Mu e kudeya wainapiyamu ade mu didiguramaga mete wagau.

²⁰ Kau ka notababa apunai. Nu suma pa sumaigomu ko keyai mosi eba kwaigomu ki ka nu sumanuga ki pa kororai. Ko ki kau nuwageya nau matarau kau kabuwaniyani emani bo?'

²¹ Nau nidiyani wainapumuri; Nu ripakwarak-waranuga Eburamu e eya gubagai Aisiki wadubu puyo Mamanuga God nene gwarantana kawareya tapu. E gubagai ugwadana po kwaewagawa ki pokaiya ka Mamanuga God ubupu e apunu bagi supasupai sibu.

²² E inako kwaewena ki mibai ka yau kena; Apunu Eburamu e ka Mamanuga God sumapupu. Ko e eba pa suma mena suma-wagawa ko Mamanuga God e badidi kwaewagana sibu ki e makeya makeya mete kwaewagawa. E Mamanuga God sumapupu manako e sumai ki pokaiya keyai mete kwaewagawa yarawa da mibai matarawena.

²³ Mamanuga God e okai okamupu ki mibai we-nawena yau kena. Oka ki wagubu ke; 'Apunu Eburamu suma sumawagawa ki pokere Mamanuga

God e apunu bagi supasupai sibu.’

Mamanuga God apunu Eburamu e ebo waretai sibu,

²⁴ ki pokere wi wainapumuri; Iyapana nima Mamanuga God sumapiyau ade e wagubu ki makeya makeya kwaewagau ki ka Mamanuga God e iyapana bagi supasupai siyoto. Ko e pa suma mena sumayogono ki ka Mamanuga God e inako eba siyoto.

²⁵ Ki maba, yawata kawakawareya igida yauda asusu umawa ridai Reyabu e naiya Diyu ragidai natere ki goparai bautagubu ki mu diriwamaga kwae-wena tetapu weketapu yawata kudubai mosi tonotapu da natere ki ragidai mu eba emitamana ki nana. E sumai pokaiya inako kwaewena ki pokere Mamanuga God ridi ki bagi supasupai sibu.

²⁶ Wainapumuri; Iyapana mosi e eya keyai e rabinaya tondau ki baiyagisi kaiyayagisi ki ka e eya poyagisi manako e kwakwarepui kororai ukworono. Ki maba, iyapana mosi e suma mena sumayogono ko keyai mosi mete eba kwaeyogono ki ka e sumai ki kororai mibai pa mena.

3

Nu tenawarinuga

¹ Kowaniyoma, nau nidiyani wainapumuri; Mamanuga God e idai gurai nu naurinugu ugwadiniyana ragiragi ki marai baiyagisi makeya ki ka nu e yonai kabuwaigemei ragidai ki nu e naigida mena eminiyoto wetawetara, ki pokere wi eba ropani kawaya yabiyabiri inako ubumoi kabuwaiwogoi.

² Nu iyapana kuduba mara dai ka nu paerepei nu tenawarinuga pokaiya yona supasupai eba iwegemei. Iyapana mosi e tenawarai mara mara eba paerewagau ki ka e bagi supasupai kwaewagau ki apunai. E idai kerarai mete eba paerewagau.

³ Nau keyakeyai mosi suwagani wainapumuri; Papa osi nu siyamana umununuga wadana kayawagana ki ka nu ripa tapai marai munta mosi e umuneya tamamu taburuba pokaiya umamamu manako ki pokaiya ka nu papa kawayaya ki wiwira-pamu da nu nuwanugu bani kaigamana ki e deneya kayayagisi.

⁴ Ade waka kawakawayaya egi kawareya iwu ki keyakeyai nau mete suwagani wainapu-muri; Nusuru towawa wirawagau waka gipiyau ki ka waka wadau apunai waka bani deneya kayawagana wainapiyau ki e waka ki anai marai munta mosi ki wiwirapoto manako waka kawayaya ki deneya kayayagisi.

⁵ Nu tenawarinuga ka ki maba. Ki ka gwede marai munta mosi ko e pokaiya ka iyapana mu muga kawai gisipiyamu ade mu muga simaga tepapiyamu.

Ade nu tawiri pasumei ki keyakeyai nau mete suwagani wainapumuri; Nu mata yabai marai munta yadamu tawiri pasumamu ko tawiri ki uroto ki ka tawana kwakopoto kayayagisi.

⁶ Nu tenawarinuga ka tawiri urau ki maba. Berokoi yewe wairau posiwena ki maba ka nu tenawarinuga uburau nu midinuga kwakwarepunuga kuduba giripiyau bigi kweyau. Nu tenawarinuga e kasiyarai ka Berokoi Apunai Sei-

tani e tondau ki deneya bauwagau nu iyanuga kuduba giripiyau pasurau.

⁷ Papa kiyabumaga ebo ebo, papa kamarai yo midiwari yo motamota yo egi raubiyoi kuduba ki ka iyapana mu kodatamiyamu ade wade manamanama-tamiyamu tagamu da mu bonanamaga wainapiyamu manako bautagamumu.

⁸ Ko nu papa kamarai wade manamanama-tamemei ki maba nu tenawarinuga wade supa-supapamana ki nana ki ka eba baganai mibai ka e igida yauda asusu wirawirayogono maki-maki berokoi ki maba e rabineya posiwena ki kwiyapono baiyogono kayayogono.

⁹ Nu tenawarinuga pokaiya ka nu Kaiwawonuga ade nu Mamanuga parautamemei mu simaga tepapemei. Ko ade tenawarinuga pokaiya ka nu kowanuguma Mamanuga God e eya maba yamanatapu ragidai ki nu berokoi mu tademei ade giritamemei.

¹⁰ Nu umununuga eyaka mena ki pokaiya ka nu parau bagi iwegemei ade kira mete iwegemei. Kowaniyoma, nu inako eba kwaigamana ki nana.

¹¹ Awana usirai eyaka mena rabineya ki ka awana bagai ade awana suwakarai usirai eyaka mena ki rabineya ewapuru baitagisi bo pa mena? Ae, pa mena, bagi mena bai-yagisi.

¹² Kowaniyoma, ripa damaya madai maureba wenapoto bo? Ae, pa mena, damaya ebo damaya wenapoto. Ade ripa kauma mibai damaya wenapoto bo? Ae pa mena, kauma ebo kauma wenapoto. Ade egi awana kaina wena-poto bo? Ae pa mena, egi ebo egi suwakarai tondono. Ko

nu tenawarinuga ka badidi pokere yona bagi ade yona berokoi wagau?

Nota apeya

¹³ Wi wainapiyamu da wi paunagau ka iyapana mosi e notai supasupai ade e katai bagi kawaya mete kataiwena ki ka e iyai ade e upi bagi kawaya kwaewagau ki pokaiya ka iyapana e empomoto kataitagisi da e ka eba e umunui mena matakawagau ko e kwarisiwena nota supasupai pokaiya kwaewagau.

¹⁴ Ko wi nuwaroro kwaiwagamu bo gayagaya-iwagamu bo kapoiwagamu bo taisi teyateyamai-wagamu, wi inako kwaiwagamu ki ka wi eba iwagi da wi katai wadumupu. Pa mena. Wi inako iwagamu ki ka wi beraiwagamu ade yona mibai ki wi bera umani siyamu.

¹⁵ Nota inako ki ka eba kunuma were kawapu. Nota ki ka waira yau notai Berokoi Apunai Seitani e deneya bauwagau.

¹⁶ Nuwaroro yo kapoi yo taisi teyateyama, nota inako iyapana paunamugu wenayogono yarona ki ka iyapana mu tomomaga mete giriya gisi ade berokoi ebo ebo mu bamamugu mete wenayagisi.

¹⁷ Ko nota kunuma were kawapu ki ka tanai kawaya. Iyapana nota ki wadumupu ragidai ki mu bamamugu ka nuwabagi mena yo kwayuba kasiwara mena yo ade wiwira kasiwara ki notai mete kina. Iyapana mosi nuwasiasiyayogono ki ka e kowaiyoma e nuwaboyai wainapomoto waitapomoto ade mu paunamugu ka bera bagi ebo ebo mu rabinamugu ki mibai mete kirono. Mu garugaru mena eba iyapana mosi berokoi

siyomoto ade mosi bagi siyomoto ko mu iyapana naigida mena emitamini wetawetara were tagisi. Ade mu rabinamugu badidi notapiyamu ki mu makeya makeya kwaetagisi ko eba paerepomoto kudubai mosi kwaetagisi.

¹⁸ Nuwabagi rabineya idiwu ragidai ki mu ka nuwabagi momai mena umu manako momai ki kawayawagau ki ka gwedegwede mibai bagi mena kirau maura bauwagau.

4

Waira yau e gwedegwedei eba waretatamomu

¹ Kira yo yawira wi paunagau wenawagau ki kerarai ka badidi? Ki ka wi wibo notaga berokoi ebo ebo wi midiga kwakwarepuga tainipiyau poisiasiyai wainapiyamu ki kwaewagau.

² Wi kowaguma mu gwedegwedemaga kawareya wi yabuga midiyawagau ko mu wi eba negeyamu ki pokere gwawai ki wi mu taunimana popo wainapiyamu. Gwedegwede ebo ebo empiyamu ki wi rabinaga wadau ko wi eba tepiyamu ki pokere wi kiraiwagamu ade yawira-iwagamu. Nau suwagani wainapumuri; Wi Mamanuga God bameya eba guriguriwagamu ki pokere wi gwede nene wainapiyamu ki wi eba wadamu.

³ Ko wi dai guriguriwagamu ko eba wadamu ki mibai ka wi wiga kwakware-puga taininiyau poisiasiyai waina-piyamu ki notai mena pokaiya wi guriguriwagamu.

⁴ Wi rauru kawakawara kwaiwagamu ki wi wainapiyamu bo pa mena? Wi yewe waira e gwedegwedei mete waretaiwagamu ki ka wi

Mama-nuga God e rauru kawakawarapiyamu manako e iyaraiyoma idiwu. Iyapana nima nuwaiya waira yau e gwedegwedei waretatamiyau ki ka e Mamanuga God e iyarai tondau.

⁵ Mamanuga God e okai mosi wagubu ke; 'E Keyai nu rabinanugu tapu ki ka e eya nene ki pokere gwede mosi e Keyai ki watai yadini ki ka e nuwaroroyagisi.' Kataina, wi bani wainapiyamu da yona ki ka mibai pa mena bo?

⁶ Nu paerepemei ki pokere Mama-nuga God nu bamanugu nuwaroro wainapiyau. Ko e rabineya nuwaroro wainapiyau ki ka ade maraitau erida ko e nu nota kwarikwarisiniyau ki notai ka kawayaya esida. Nu paerenuga ki denai bita nubo wadamana ko ki e rikapupu deni mena nu wadinibu bagi. E okai mosi wagubu ke; 'Iyapana nima yabara kawakawarawagau ki ka Mamanuga God e iyarapupu. Ko nima kwarisiwena e paerei ki matarapiyau ki ka Mama-nuga God iyapana ki e bitai wadana ki e rikapoto deni mena e yadini bagi.'

⁷ Ki pokere, wi wiga kwarisiwagi Mamanuga God e kobaiya kaiwuri idiwoi. Ade wi Berokoi Apunai Seitani e midi ragiragipumuri ki ka e wi kamadi-niyoto wakapayagisi deni mena kayayagisi.

⁸ Wi kebomuri Mamanuga God e bameya baiwagi manako e wirayagisi wi bamagau baiyagisi. Berokoi kwaiwagamu ragidai ki wi idaga bigi siruwapumuri. Ade wi nuwaga notaga apeya apeya wainapiyamu ragidai ki wi nuwaga notaga bigi posiwena ki mete siruwapu-muri da wi

nuwaga notaga eyaka mena nota bagi ki mena notapiyoi idiwoi.

⁹ Gwaita kamadumuri, yadi wadumuri, ade apena memuri. Ade mamama kamadumuri nuwaboya wainapumuri.

¹⁰ Wi kwarisiwagi wi nuwaga notaga kuduba nu Kaiwawonuga kwemuri manako e mena kobaiya kaiwuri idiwoi. Wi inako kwaiwogoi ki ka e wi tepani-yoto iyarau nakaniyoto.

¹¹ Kowaniyoma, wi deni deni eba yanuwe kasiwaraiwogoi. Wi kowaguma yanuwetamiyoi ade wi idaga gurai mu naurimugu ugwaditamiyoi ragiragi ki ka wi Mamanuga God e gorai ki giripiyamu ade wi idaga gurai gwe gora ki nauraya mete ugwadamu ragiragi. Wi inako kwaiwagamu ki ka wi gora rauru-piyamu ade gora ki bera umani siyamu.

¹² Mamanuga God e mena gora nu negeyau ade e mena gora ki pokaiya e idai gurai nu naurinugu ugwaditaniyau ragiragi. E mena ka nu iya negeyau ade e mena ka nu bita negeni. Ko wi ka gwedewau? Wi idaga gurai kowaguma mu naurimugu ugwaditamiyamu ragiragi ki wi wainapiyamu da wi ka baganai ki pokere wi inako kwaiwagamu bo?

Yabara kawakawara kamadumuri

¹³ Nau karako suwagani wainapu-muri; Kau nima nuwegei ke; 'Nau karako bo marawani natere mo kaya-sugani manako kwamura eyaka mena buri bowa madai nene bagibagisugoni da yadani were ewa ade wirasugani yewe bausugani.'

¹⁴ Kau inako nuwegei ko marawani badidi wenawagana ki kau eba kataigeya ki pokere kau inako eba nuwagana kena. Nau suwagani wainapumuri; Nu iyapana kaina nu iyanuga ka oroguma maba. Oroguma baiyagisi ko eba rowarowa tondono garugaru mena ade gogayagisi ki maba.

¹⁵ Ki pokere, nu yona yau mena iwagamu ke; ‘Nu Kaiwawonuga e ebo nuwaiya wainapiyau da baganai ki ka nu marawani idiwomu manako upi inako yodomu bo inako kwaigomu.’

¹⁶ Wi inako iwagumpena ka baganai ko wi karako Mamanuga God e yabuiya yabara kawakawaraiwagamu noda gongomiwagamu, ko ki ka eba supasupai.

¹⁷ Iyapana nima bagi supasupai mena kwaewagana wainapiyau ko eba kwaewagau ki e paerepiyau bigi kwaewagau.

5

Purapura ragidai

¹ Karako wi gwedegwedega ropani kawaya ragidai, nau nidiyani waina-pumuri; Bita yo nuwaboya yabadau da wi bamagau baiyagisi ki pokere wi apena meyo i yadi wadoi.

² Wi gwede-gwedega kuduba puwawena ade wi midiga tatamai bagibagi ki ketere kupamupu da berokotagubu.

³ Wi bowaga madai yamayamai ki niniwena ko ki pokaiya ka wi paerega matara-yagisi manako denai bita yo makari wi bamagau baiyagisi. Mata nonarai maba wi midiga kwakwarepuga uroto. Wi mara siyareya waira yau e gwedegwedei wi

wibo bondaga nakamupu ki pokere bita inako wi bamagau baiyagisi.

⁴ Wainapumuri, wi raupomuga kwaetagamawa ragidai mu denimaga ki wi eba tagemupu ko wi wibo nene naka-mupu. Mu denimaga wi eba tagemupu ki pokaiya ka wi paerega wadubu matara. Wi raupomuga kwaetagamawa ragidai makaritagamawa yadi wada-mawa mu bonanamaga ki nu Kaiwawonuga Kasiyarai Kawayá Apunai e bameya bauwena da e wainapupu.

⁵ Wi yewe wairau gwedegwede yo bani ebo ebo tepamawa taisi teyateyamaigamawa wi wibo kwakwarepuga werenapamawa kupamawa kebomawa da buyagaigubu ki pokere naunuma marai rogobiwena wi nawanaga tondau.

⁶ Wi idaga gurai ki wi iyapana bagi supasupai paere-maga pa mena ragidai mu naurimugu ugwaditampu ragiragi manako tauni-mupu popo. Ko mu wi eba iyanimpu.

Naigida notapomu were kwaigomu

⁷ Kowaniyoma, nu Kaiwawonuga ade wirawagana bauwagana ki nawanai wi naigida mena idiwoi. Wainapumuri, upi apunai doko waunai meyoto ki ka e bodu marai ki makeya bani momai uroto manako ewa nawana mena tondono kaniyono da bani raiyagisi ki ka raupomu marai da e bani bagi bagi ki raupomuyagisi.

⁸ Ki pokere wi mete inako nawanaiwogoi. Nu Kaiwawonuga wirawagana bauwagana marai ka waunitau ki pokere wi rabinaga pakara-yagisi wi watagau mena ragiragi kawayá ubumoi.

⁹ Idai gurai nu naurinugu ugwadi-niyana ragiragi apunai ki e nu katamuru-nugu uburau, ki pokere kowaniyoma; Wi kira kasiwaraiwagamu ade nuwarara tagarara idiwu ki wi karako kamadu-muri kwaenda Mamanuga God e idai gurai wi naurigau ugwadiniyoto ragiragi manako denai bita negeni.

¹⁰ Kowani-yoma, iyapana naiya Mamanuga God e bonanai wainapamawa e yonai iyapana tademawa ki mu badidi maba idiwa ki wi wainapumuri manako ki maba wi mete makeya makeya inako kwaiwogoi idiwoi. Bita yo midi makari ebo ebo mu bamamugu bauwena ko mu ewamugere eba wiratagubu ko mu giruru ki kobaiya tetetagubu ragiragi kawayu mu wata-mugu mena nawanatagamawa idiwa,

¹¹ ki pokere Mamanuga God mu deni mena waditapu bagi. Oragai apunai Diyobu e ka berokoi ebo ebo banana-pupu ko e rabinai pakarawena ragiragi kawayu uburawa. E bususui kuduba ki wi wainamupu kewowena. E naiya berokoi bananapupu ko e kaniyawa da siyareya ka Mamanuga God e gwede-gwede bagibagi ade kwebu. Nu Kaiwawonuga e ka nu nuwanuwaniyau apunai ade maramara nu wadiniyau bagi ki apunai.

¹² Kowaniyoma, nau yonani kawayu esida ka yau kena; Wi gwaiyaba yonai mo iwagi ki ka wi gwede mo si pokaiya eba iwagi. Eba iwagi ke; 'Kunuma Apunai e yabuiya ka nau yona yau suwagakani,' bo 'Iyapana yabumugu ki nau suwagakani.' Wi inako eba gwaiyaba-iwagi ko wi yona yau mena iwagi ke; 'Nau kwaesugani,' baganai,

wi inako iwagi ki ka wi iwagubu ki makeya kwaiwagi. Ade wi iwagi ke; 'Nau eba kwaesugani,' baganai, wi iwagubu ki pokere wi ki eba kwaiwagi. Wi inako mena iwagi kwaiwagi ki ka Mamanuga God eba e idai gurai wi naurigau ugwadiniyoto ragiragi bita negeni. Pa mena

Sumanuga pokaiya gurigurigamu

¹³ Wi gwedewau ragiragi banana-mupu nuwaboyaigubu ki ka wi Mama-nuga God bameya guriguriwagi. Wi gwedewau mamama wainapiyamu ki ka wi umayo pokaiya Mamanuga God e si esida tepapumuri.

¹⁴ Wi paunagau nima mo sigirawena ki ka e yabiyabiri ragidai ki mu nene yagisi baitagisi manako mu ubumoto sigira apunai bo ridai ki nu Kaiwawonuga e si pokaiya awana monamonai dohiri maba yadini e kawareya kweyomoto wira manako kawareya guriguritagisi.

¹⁵ Mu suma-maga pokaiya inako gurigurito-gomono ki ka nu Kaiwawonuga sigira apunai bo ridai ki iyapoto manako e iyayagisi kiroto uburoto. E bigi mo kwaewena ki ka nu Kaiwawonuga bigi ki deni mena surupoto notagogapoto.

¹⁶ Ki pokere, wi gwedewau badidi paeremupu bigigubu ki wi deni deni kabuwa kasiwaraiwagi iwagi matara manako ubumuri ki kawareya deni deni guriguri kasiwara-iwagi. Wi inako kwaiwagi ki ka wi iyaiwagi, mibai ka iyapana gwedewau bagi supasupai idiwu ki mu guriguri-maga ka kasiyarai kawayaya. Mu guriguri-tagisi ki ka mibai makeya makeya wenayagisi.

¹⁷ Oragai apunai Eraidiya e ka iyapana kaina nu maba. E Mamanuga God bameya ragi-ragi kawaya guriguri-wena manako kwamura apeya eyaka ade siragamu ida daikere kewowena daikere eyaka mena ki rabineya ka garewa mo eba bauwena.

¹⁸ Ki eweya ka e ade guriguriwena manako kunuma gudui siwawena garewa kawapu manako ripa yo gwaba yo bani kuduba suratagubu ki ade iyatagubu watamugu watamugu ade we-natagubu.

¹⁹ Kowaniyoma, wi paunagau ridi bo apunu mosi yona mibai ki yawatai kamadini kwakoyagisi manako ade wi mosi e wirapumuri bananapumuri baiwagi,

²⁰ ki ka wi yona yau wainapu-muri; Iyapana nima e waretai bigi kwaewagau ki wirapoto bananapoto baiyagisi ki ka e waretai po yawateya kayawena kaniyawa ki e wadubu iya yawateya tapu da e ewa eba poyagisi. E paere ropani kawaya kwaewena ki ka Mamanuga God uburoto iyapana ki e bigi empoto manako deni mena surupoto.

Nau yonani ika kewowena. Kaiwa kaiwa.

IYA YONAI
The New Testament in the Umanakaina Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Umanakaina long
Niugini

Copyright © 1999 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Umanakaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

92bb28a8-6181-5bd4-a67f-1906ab635008